

UZASADNIENIE

projekt ustawy o zmianie ustawy - kodeks postępowania cywilnego i ustawy prawo upadłościowe i naprawcze w części dotyczącej sądownictwa polubownego

I.

Projekt przewiduje wprowadzenie zmian w przepisach k.p.c. oraz prawa upadłościowego i naprawczego w zakresie dotyczącym sądownictwa polubownego.

Proponowane zmiany dotyczą nie tylko samej regulacji sądownictwa polubownego, lecz także lokalizacji przepisów k.p.c. regulujących sądownictwo polubowne.

Założeniem projektu jest aby nowa regulacja sądownictwa polubownego lepiej pełniła swą funkcję alternatywnego sposobu rozpoznawania sporów cywilnych od rozwiązań dotychczasowych. Stąd też przewiduje się, że projektowane przepisy dotyczące sądownictwa polubownego będą regulowały nie tylko krajowe sądownictwo polubowne, lecz także międzynarodowe sądownictwo polubowne. Część z projektowanych przepisów dotyczyć będzie także postępowania prowadzonego przed sądem polubownym za granicą oraz takiego postępowania przed sądem polubownym, gdy miejsce postępowania nie zostało oznaczone. Takie rozwiązanie odpowiada potrzebom współczesnego obrotu cywilnoprawnego, który w szerokim zakresie ma międzynarodowy charakter.

Przy opracowywaniu projektu ustawy uwzględniony został opracowany przez Komisję Międzynarodowego Prawa Handlowego ONZ (UNCITRAL) tekst ustawy modelowej w sprawie międzynarodowego arbitrażu handlowego, w 1985 r. zalecony państwom członkowskim przez Zgromadzenie Ogólne tej organizacji jako wzorzec krajowych uregulowań tej problematyki. Konsekwencją przyjęcia prawa modelowego jest dostosowanie prawa polskiego do międzynarodowych standardów.

Założeniem jest, aby projektowane przepisy umożliwiały podmiotom zainteresowanym korzystanie z sądownictwa polubownego w jak najszerszym stopniu.

Projektuje się, że przepisy dotyczące sądownictwa polubownego zamieszczone zostaną na końcu kodeksu postępowania cywilnego w jego nowej części, oznaczonej jako część piąta tego kodeksu.

Część ta podzielona została na osiem tytułów kolejno zatytułowanych:

- I. Przepisy ogólne (art. 1154-1160 k.p.c.)
- II. Zapis na sąd polubowny (art. 1161-1168 k.p.c.)
- III. Skład sądu polubownego (art. 1169-1179 k.p.c.)
- IV. Właściwość sądu polubownego (art. 1180-1182 k.p.c.)
- V. Postępowanie przed sądem polubownym (art. 1183-1193 k.p.c.)
- VI. Wyrok sądu polubownego i zakończenie postępowania (art. 1194-1204 k.p.c.)
- VII. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego (art. 1205-1211 k.p.c.)
- VIII. Uznanie i wykonanie wyroku sądu polubownego (art. 1212-1217 k.p.c.)

II.

1. W przepisach ogólnych określono zakres stosowania projektowanych przepisów. Przyjęto, iż zasadniczo stosować się je będzie do postępowań przed sądem polubownym prowadzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

(art. 1154 k.p.c.). Ponadto, gdy ustawa będzie tak wyraźnie stanowić, określone przepisy stosować się będzie także wtedy, gdy miejsce postępowania przed sądem polubownym znajdzie się poza granicami Polski lub nie jest oznaczone.

Projekt ponadto przyjmuje, że o miejscu postępowania przed sądem polubownym decydować będą w pierwszej kolejności strony. Dopiero gdy strony tego nie określą decydować będzie sąd polubowny (art. 1155 § 1 k.p.c.).

2. W przepisach ogólnych określono też, że w sprawach dotyczących sądownictwa polubownego, sądom polskim przysługiwać będzie jurysdykcja w tych wszystkich przypadkach, gdy przepisy projektowanej części piątej k.p.c. dotyczącej sądownictwa polubownego, będą miały zastosowanie (art. 1156 k.p.c.).

3. Projekt w przepisach ogólnych reguluje też zakres spraw, które mogą być poddane orzecznictwu sądów polubownych. W celu umożliwienia stronom dochodzenia w jak najszerszym zakresie ich roszczeń przed sądem polubownym przyjęto, iż pod rozstrzygnięcie sądów polubownych będzie można poddać spory, które mogą być przedmiotem ugody sądowej, z wyjątkiem spraw o alimenty (art. 1157 § 1 k.p.c.). Wyraźnie jednak wyłączono możliwość poddania pod rozstrzygnięcie sądu polubownego sprawy o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał organów osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie będących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje osobowość prawną. Wyłączenie tych spraw nastąpiło z uwagi na ich skomplikowany charakter oraz złożoną strukturę podmiotową.

4. W części ogólnej uregulowano też stosunek sądów państwowych do sądownictwa polubownego. Jako zasadą przyjęto, że sąd państwowy będzie mógł podejmować czynności w zakresie uregulowanym przepisami dotyczącymi sądownictwa polubownego, tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 1159 § 1 k.p.c.).

Celem tego przepisu jest wzmocnienie pozycji sądownictwa polubownego jako alternatywnej formy rozstrzygnięcia sporów. Przyjęto też zasadę, iż w sprawach dotyczących sądownictwa polubownego sądy państwowe orzekać będą na posiedzeniu niejawnym, a na postanowienia sądu przysługiwać będą zażalenia w przypadkach wskazanych w ustawie (art. 1159 § 2 k.p.c.).

III.

1. Projekt przyjmuje jako zasadę, że poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego następuje w drodze umowy stron, zwanej zapisem na sąd polubowny (art. 1161 § 1 k.p.c.).

Przyjęto przy tym, że zapis na sąd polubowny zasadniczo winien być sporządzony na piśmie i powinien wskazywać przedmiot sporu lub stosunek prawny, z którego spór wyniknął lub może wyniknąć.

Oprócz tego projekt przewiduje, że zapis na sąd polubowny może być dokonany poprzez:

a) wymianę między stronami pism lub oświadczeń złożonych za pomocą środków porozumiewania się na odległość, które pozwalają utrwalić ich treść (art. 1162 § 2 k.p.c.);

b) powołanie się w umowie na dokument zawierający postanowienia o poddaniu sporu sądowi polubownemu (art. 1162 § 2 k.p.c.);

c) zapis w umowie spółki lub statucie spółdzielni albo stowarzyszenia, zapis taki wiązać będzie spółkę i jej współników albo spółdzielnię czy stowarzyszenie i ich członków (art. 1164 § 2 i 3 k.p.c.);

d) zapis w umowie o przewóz ładunku drogą morską - zapis ten będzie wiązał każdego, kto swoje prawa wywodzi z konosamentem, jeżeli konosament zawierać będzie odwołanie do zapisu (art. 1163 § 1 k.p.c.).

2. Osobno uregulowano zapis na sąd polubowny w sprawach pracowniczych. W celu ochrony praw pracownika przyjęto, iż zapis ten będzie mógł być sporządzony tylko po powstaniu sporu i wymagać będzie formy pisemnej (art. 1164 k.p.c.).

3. Dążąc do zapewnienia równości stron w postępowaniu przed sądem polubownym projekt przewiduje, że zapis, który narusza zasadę równości stron będzie nieważny (art. 1160 § 2 k.p.c.).

4. Konsekwencją zapisu na sąd polubowny będzie niedopuszczalność rozpoznania sprawy przez sąd państwowy. Pozew czy wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego w tych sprawach, podlegać będzie odrzuceniu (art. 1165 k.p.c.). W sprawach tych jednak dopuszczalne będzie zabezpieczenie roszczeń przez sąd państwowy (art. 1166 § 1 k.p.c.).

5. Projekt reguluje też dokonanie zapisu na sąd polubowny przez pełnomocnika. Przyjęto przy tym zasadę, iż pełnomocnictwo udzielone przez przedsiębiorcę do dokonania czynności prawnej upoważnia do dokonania zapisu na sąd polubowny w sprawach wynikających z tej czynności, jeżeli pełnomocnictwo nie stanowi inaczej (art. 1167 k.p.c.).

6. W projekcie uregulowano też utratę mocy zapisu na sąd polubowny, z powodu odmowy pełnienia funkcji arbitra lub arbitra przewodniczącego, lub niemożności pełnienia tej funkcji albo z powodu nieprzyjęcia sprawy do rozpoznania przez stały sąd polubowny wskazany przez strony (art. 1168 k.p.c.).

IV.

1. Projekt przewiduje, że zarówno liczba sędziów sądu polubownego jak i osobowy skład sądu polubownego określać będą strony (art. 1169 k.p.c.).

W braku w tym względzie uzgodnienia stron, jako zasadę przyjmuje się, że sąd polubowny orzekać będzie w składzie trzech sędziów sądu polubownego zwanych arbitrami (art. 1169 k.p.c.).

W celu zachowania zasady równości stron w postępowaniu przed sądem polubownym przyjęto też, iż żadna ze stron nie może mieć przewagi, to jest więcej uprawnień niż druga strona, w powoływaniu składu sądu polubownego.

Postanowienia umowne, które naruszają tę zasadę są z mocy prawa bezskuteczne (art. 1169 § 3 k.p.c.).

2. Projekt określa, iż arbitrem może być każda osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych bez względu na posiadane obywatelstwo (art. 1170 k.p.c.).

3. Projekt przyjmuje też jako zasadę, iż strony mogą wskazać tryb powołania sądu polubownego (art. 1171 § 1 k.p.c.).

W razie braku uzgodnienia stron co do powołania arbitrów albo nie zachowania przez którąś ze stron trybu ich powołania arbitra powołuje sąd (art. 1171 § 2 k.p.c.).

4. Arbitrem powinna być osoba niezależna i bezstronna. W razie gdy ujawnią się okoliczności, które wzbudzą wątpliwości co do bezstronności lub niezależności arbitra, istnieje podstawa do jego wyłączenia (art. 1174 § 2 k.p.c.).

Zasadą jest, że strony określają podstawy i tryb wyłączenia arbitra (art. 1176 § 1 k.p.c.).

W razie braku takiej regulacji albo też, gdy arbiter nie został wyłączony w trybie ustalonym przez strony, o wyłączeniu arbitra orzeka sąd (art. 1176 § 2-4 k.p.c.).

5. Projekt przyznaje arbitrom prawo do ustąpienia w każdym czasie (art. 1175 k.p.c.). Ponadto projekt reguluje prawo arbitrów do wynagrodzenia za ich czynności oraz zwrot poniesionych wydatków. Przyjmuje się, że za koszty te solidarnie odpowiadają strony. Wysokość tych należności winna być ustalona w porozumieniu ze stronami. Jeżeli do takiego porozumienia nie dojdzie, wysokość tę ustala sąd (art. 1179 k.p.c.).

V.

1. W celu ułatwienia pracy sądu polubownego projekt przyjmuje jako zasadę, iż sąd polubowny sam może orzekać o swojej właściwości. Może też orzekać o ważności zapisu na sąd polubowny albo jego bezskuteczności (art. 1180 k.p.c.).

Nie pozbawia to jednak stron możliwości podnoszenia takiego zarzutu przed sądem państwowym (art. 1180 § 3 k.p.c.). W postępowaniu przed sądem polubownym zarzut braku właściwości sądu polubownego może być podniesiony w każdym stanie sprawy (art. 1180 § 2 k.p.c.).

2. Projekt jednocześnie nakłada na strony obowiązek niezwłocznego podnoszenia w postępowaniu przed sądem polubownym zarzutu odnoszącego się do zgłoszenia przez drugą stronę roszczeń przekraczających zakres zapisu na sąd polubowny (art. 1180 § 2 k.p.c.).

Niezgłoszenie takiego zarzutu spowoduje, że późniejsze jego podniesienie będzie niemożliwe (art. 1180 § 2 i 3 k.p.c.).

Powyższe rozwiązanie ma na celu zdyscyplinowanie strony do działania w postępowaniu przed sądem polubownym w celu przeciwdziałania przewlekłości postępowania.

3. Projekt przewiduje też, że sąd polubowny będzie miał prawo orzekać o stosowaniu środka zabezpieczającego (art. 1181 k.p.c.).

VI.

1. Projekt zgodnie z istotą sądownictwa polubownego przyjmuje, że zasady i sposób postępowania przed sądem polubownym mogą określać same strony, a w razie braku takiego określenia może określić to sąd polubowny przy czym ani strony, ani sąd polubowny nie jest związany przepisami o postępowaniu zawartymi w k.p.c. (art. 1184 k.p.c.). W szczególności strony mogą określić miejsce posiedzeń sądu polubownego i narady arbitrów (art. 1185 k.p.c.), język postępowania (art. 1187 k.p.c.), a także czy sprawa winna być rozpoznana na rozprawie (art. 1189 k.p.c.).

Działając na podstawie art. 1184 strony mogą także określić, że postępowanie przed sądem polubownym będzie wieloinstancyjne (por. art. 1205 § 2 k.p.c.).

2. Pozostawiając swobodę kształtowania zasad i sposobu postępowania przed sądem polubownym stronom i sądowi polubownemu, ustawodawca jednak określił ogólne reguły, którym musi odpowiadać postępowanie przed sądem polubownym. Postępowanie to przede wszystkim musi zapewnić równe traktowanie stron i każda ze stron musi mieć prawo do wysłuchania i przedstawienia swoich twierdzeń i dowodów na ich poparcie (art. 1183 k.p.c.).

3. Z uwagi na prawne skutki wszczęcia postępowania przed sądem polubownym uregulowano, kiedy następuje wszczęcie postępowania przed sądem polubownym. Przyjęto, że zasadniczo określą to strony. W razie braku takiego uzgodnienia postępowanie rozpoczyna się wtedy, gdy pozwanemu doręczono wezwanie na arbitraż (art. 1186 k.p.c.).

4. Projekt przewiduje, że sąd polubowny będzie mógł samodzielnie przeprowadzać dowody i swobodnie je oceniać. Nie może jednak stosować środków przymusu. Może też zwrócić się o przeprowadzenie dowodu przez sąd państwowy (art. 1192 § 1 k.p.c.).

VII.

1. Projekt wyraźnie reguluje sposób zakończenia postępowania przed sądem polubownym. Postępowanie to kończy się wydaniem wyroku albo wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania. Postępowanie może też zakończyć się ugodą zawartą przed tym sądem (art. 1194, 1196, 1197 k.p.c.).

2. Jeżeli strony zawarły ugodę, mogą żądać, aby uгода ta przybrała formę wyroku (art. 1196 § 2 k.p.c.).

3. Jeżeli sąd polubowny wydaje wyrok, wówczas powinien rozstrzygnąć spór według prawa właściwego dla danego stosunku. Ponadto, gdy strony go upoważniły, sąd polubowny może orzec według zasad słuszności. W każdym jednak przypadku sąd polubowny powinien brać pod uwagę postanowienia umowy i ustalone zwyczaje mające zastosowanie do danego stosunku prawnego (art. 1194 k.p.c.).

4. Wyrok sądu polubownego powinien być sporządzony na piśmie i wskazywać zapis na podstawie którego był wydany, wymieniać arbitrow i strony, a ponadto określać miejsce jego wydania oraz datę wydania. Wyrok należy doręczyć obu stronom (art. 1197 k.p.c.).

5. Sąd polubowny wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, gdy powód cofnie pozew albo gdy sąd polubowny stwierdzi, że dalsze prowadzenie postępowania stało się zbędne lub niemożliwe (art. 1198 k.p.c.).

6. Projekt przewiduje ponadto, że można żądać sprostowania i uzupełnienia wyroku sądu polubownego. Dokonuje tego sąd polubowny (art. 1200 - 1203 k.p.c.).

7. Po zakończeniu postępowania sąd polubowny obowiązany jest złożyć akta sprawy w sądzie właściwym do rozpatrzenia sprawy gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny (art. 1204 w zw. z art. 1158 k.p.c.). Stałe sądy polubowne mogą tworzyć własne archiwa (art. 1204 § 2 k.p.c.).

VIII.

1. Projekt przewiduje, że wyrok sądu polubownego wydany w Polsce może zostać uchylony wyłącznie w drodze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego (art. 1205 k.p.c.).

Jednocześnie projekt przewiduje podstawy do wniesienia takiej skargi. Są one następujące (art. 1206 § 1 k.p.c.):

- a) zapis jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według prawa dla niego właściwego;
- b) strona nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, o postępowaniu przed sądem polubownym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym;
- c) wyrok sądu polubownego dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza zakres takiego zapisu, jeżeli jednak rozstrzygnięcie w sprawach poddanych zapisowi na sąd polubowny daje się oddzielić od rozstrzygnięcia w sprawach niepoddanych lub wykraczających poza zakres spraw poddanych rozstrzygnięciu, wyrok może być uchylony jedynie w zakresie spraw nieobjętych zapisem lub wykraczających poza ten zapis;
- d) nie zachowano wymagań co do składu sądu polubownego lub zasad i sposobu postępowania przed tym sądem wynikających z ustawy lub ustalonych przez strony;
- e) wyrok uzyskano za pomocą przestępstwa albo podstawą wydania wyroku był dokument podrobiony lub przerobiony.

Ponadto podstawy do uchylenia wyroku sądu polubownego zachodzą także gdy:

- a) według ustawy spór nie może być rozstrzygnięty w drodze postępowania przed sądem polubownym;

b) wyrok sądu polubownego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1206 § 2 k.p.c.).

2. Projekt przewiduje, że skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego powinna odpowiadać wymaganiom formalnym pozwu, a postępowanie ze skargi toczyć się będzie zasadniczo według przepisów o procesie (art. 1207 k.p.c.).

3. Projekt ustanawia ponadto termin do wniesienia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego. Zasadniczo wynosi on trzy miesiące od doręczenia wyroku sądu polubownego, a gdy strona wniosła o sprostowanie i uzupełnienie wyroku - od dnia wydania orzeczenia w tej sprawie (art. 1208 § 1 k.p.c.).

Jeżeli jednak skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego oparto na tej okoliczności, że wyrok uzyskano za pomocą przestępstwa albo podstawą wydania wyroku był dokument podrobiony lub przerobiony, termin do wniesienia skargi liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o tej podstawie skargi. Nie można jednak wnieść skargi po upływie pięciu lat, od dnia doręczenia stronie wyroku sądu polubownego (art. 1208 § 2 k.p.c.).

4. Sąd do którego wniesiono skargę może również na wniosek jednej ze stron zawiesić postępowanie na czas określony aby umożliwić sądowi polubownemu ponowne podjęcie postępowania w celu usunięcia podstaw do uchylenia wyroku sądu polubownego. Takie rozwiązanie powinno usprawnić postępowanie.

5. Wniesienie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego nie wstrzymuje wykonania wyroku sądu polubownego. Sąd może jednak wstrzymać jego wykonalność. Na postanowienie sądu służy zażalenie (art. 1210 k.p.c.).

IX.

1. Projekt przyjmuje, że wyrok sądu polubownego i ugoda przed nim zawarta, po ich uznaniu albo stwierdzeniu ich wykonalności przez sąd, mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu i ugodą zawartą przed sądem (art. 1212 § 1 k.p.c.).

2. Przyjmuje się przy tym, iż uznanie dotyczyć będzie wyroków sądu polubownego oraz ugód przed nim zawartych, nie podlegających wykonaniu w drodze egzekucji. W związku z tym uregulowano postępowanie w przedmiocie ich uznania. Przewiduje się, że sąd orzekać o tym będzie na posiedzeniu niejawnym (art. 1214 § 1 k.p.c.).

Przy stwierdzeniu zaś wykonalności wyroków sądu polubownego i ugód przed nim zawartych nadających się do wykonania w drodze egzekucji sąd będzie stosować przepisy o postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności (art. 1214 § 2 k.p.c.).

Takie rozwiązanie ułatwi dochodzenie na drodze egzekucji roszczeń zasądzonych wyrokiem sądu polubownego albo ugodą przed tym sądem zawartą.

Obydwa postępowania będą wszczynane na wniosek (art. 1213 k.p.c.).

3. Projekt przyjmuje, iż zasadą będzie uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego i ugody przed nim zawartej. Wyjątkowo tylko sąd będzie mógł odmówić uznania i stwierdzenia wykonalności, gdy:

a) według przepisów ustawy spór nie może być rozstrzygnięty w drodze postępowania przed sądem polubownym, albo;

b) uznanie lub wykonanie wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1214 § 3 k.p.c.).

Od powyższej zasady wprowadzono wyjątek w sprawach dotyczących uznania lub stwierdzenia wykonalności wyroków sądów polubownych wydanych za granicą. Oprócz wymienionych wyżej podstaw odmowy, projekt przewiduje, że odmowa uznania lub wykonania może nadto nastąpić, gdy strona wykaże, że (art. 1215 § 2):

- a) zapis na sąd polubowny jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według prawa dla niego właściwego;
- b) strona nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, o postępowaniu przed sądem polubownym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym;
- c) wyrok sądu polubownego dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza jego zakres. Jeżeli jednak rozstrzygnięcie w sprawach objętych zapisem daje się oddzielić od rozstrzygnięcia w sprawach nieobjętych tym zapisem lub wykraczających poza jego zakres, wyrok może być uchylony jedynie w sprawach nieobjętych zapisem lub wykraczających poza jego zakres;
- d) skład sądu polubownego lub postępowanie przed tym sądem nie były zgodne z umową stron lub - w braku w tym względzie umowy - nie były zgodne z prawem państwa, w którym przeprowadzono postępowanie przed sądem polubownym;
- e) wyrok sądu polubownego nie stał się jeszcze dla stron wiążący lub został uchylony albo jego wykonanie zostało wstrzymane przez sąd państwa, w którym lub według prawa którego, wyrok ten został wydany.

X.

Projekt przewiduje też zmianę przepisów ustawy z dnia 28.02.2003 - Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej pr. up. i n.). Zamieszczone w tym prawie art. 142 i 147 stanowią, że dokonany przez upadłego zapis na sąd polubowny traci moc z dniem ogłoszenia upadłości. Wprowadzenie tego rozwiązania uzasadnione jest potrzebą ochrony praw wierzycieli upadłościowych. Zaspokojenie roszczeń tych wierzycieli w postępowaniu upadłościowym odbywa się bowiem według zasad ustawowych. Tymczasem sądy polubowne mogą również orzekać na zasadzie słuszności. Roszczenia zasądzone wyrokiem sądu polubownego nie zawsze więc będą zgodne z prawem. Uznawanie więc w postępowaniu upadłościowym roszczeń zasądzonych wyrokiem sądu polubownego opartym na zasadzie słuszności, naruszałoby podstawowe zasady prawa upadłościowego, stąd też wprowadzono roszczenie zawarte obecnie w art. 142 i 147 pr. up. i n. Rozwiązania te są jednak bardzo rygorystyczne, co nie zawsze może być korzystne dla postępowania upadłościowego, a zwłaszcza wtedy, gdy zapis na sąd polubowny nie upoważnia do orzekania według zasad słuszności. Dlatego też projekt przewiduje zmianę art. 142 i 147 pr. up. i n. Proponowane nowe brzmienie tych przepisów nie przewiduje, by ogłoszenie upadłości pociągało za sobą bezwzględną nieważność dokonanego przez upadłego zapisu na sąd polubowny. Proponuje się, aby zapis taki był jedynie bezskuteczny wobec masy upadłości i to tylko wtedy gdy dotyczy masy upadłości. Takie rozwiązanie powoduje, iż upadły będzie mógł prowadzić postępowanie przed sądem polubownym w sprawach niedotyczących masy upadłości. Wyrok zapadły w tej sprawie nie będzie wiązał masy upadłości, ale będzie wiązał upadłego w razie umorzenia postępowania upadłościowego. Nowe rozwiązanie przewiduje też i taką możliwość, iż będzie można prowadzić postępowanie przed sądem polubownym na podstawie zapisu dokonanego przez upadłego w sprawach dotyczących masy upadłości, jeżeli zgodę na to wyrazi rada wierzycieli (w przypadku pozostawienia upadłemu zarządu własnego – nadzorca sądowy). Jest to zgodne z rozwiązaniami przyjętymi w pr. up. i n. w kwestiach dotyczących postępowania przed sądem polubownym prowadzonego przez syndyka, nadzorcę sądowego czy zarządcę (art. 206 ust. 1 pkt 7 pr. up. i n.).

Wprowadzając takie rozwiązanie przewidziano również, że druga strona zapisu będzie mogła żądać oświadczenia syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy, czy będą prowadzili postępowanie przed sądem polubownym. Brak odpowiedzi w terminie jednego miesiąca spowoduje wygaśnięcie zapisu. Pozwoli to na usunięcie niepewności co do możliwości prowadzenia sporu przed sądem polubownym w sprawach objętych zapisem na sąd polubowny dokonany przez upadłego.

XI

Projekt przewiduje ponadto zmianę Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie obejmującym postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty, w rozdziale 5, działu IVa, tytułu VII księgi pierwszej części pierwszej.

Sprawy z zakresu telekomunikacji i poczty dotyczą najczęściej spornych interesów konkurentów rynkowych, a także ich pozycji rynkowej na podstawie poufnych danych przedsiębiorców.

Zapewnienie należytej ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa w tego rodzaju sprawach jest więc niezbędne aby nie prowadziło do nieuprawnionego uzyskania przez przedsiębiorców dostępu do informacji stanowiącej tajemnicę przedsiębiorstwa konkurencyjnego.

Proponowana zmiana znajduje również uzasadnienie w regulacjach zawartych w ustawie z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800), która wprowadza zasady ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa wzorowane na podobnej regulacji postępowania przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wprowadzenie unormowania odsyłającego do odpowiedniego stosowania w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty przepisu o ochronie tajemnicy przedsiębiorstwa w sprawach z zakresu ochrony konkurencji stanowi zatem uzupełnienie i konsekwencję rozwiązań przyjętych w przepisach prawa materialnego.

XII.

Ocena skutków regulacji

1. Cel wprowadzenia ustawy.

Podstawowymi założeniami projektowanej ustawy jest, aby nowa regulacja sądownictwa polubownego lepiej pełniła swą funkcję alternatywnego sposobu rozpoznawania sporów cywilnych od rozwiązań dotychczasowych. Proponowana nowelizacja ma poza tym według założeń umożliwić podmiotom zainteresowanym korzystanie z sądownictwa polubownego w jak najszerszym stopniu.

Projektowane przepisy będą regulowały nie tylko krajowe sądownictwo polubowne lecz również międzynarodowe sądownictwo polubowne. Część z nich dotyczyć będzie także postępowania prowadzonego przed sądem polubownym za granicą oraz takiego postępowania przed sądem polubownym, gdzie miejsce postępowania nie zostało oznaczone.

W niezbędnym zakresie zaproponowano dostosowujące do nowych rozwiązań kodeksu zmiany ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze.

2. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje ustawa.

Projekt ustawy dotyczy nieograniczonego kręgu podmiotów – każdej osoby fizycznej, prawnej, jednostki organizacyjnej czy organizacji nieposiadającej osobowości prawnej, która może występować jako strona lub uczestnik postępowania cywilnego.

Uregulowania zawarte w projekcie mają znaczenie również dla osób powołanych w skład sądów polubownych, tym bardziej, że arbitrem może być według proponowanych przepisów każda osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, bez względu na posiadane obywatelstwo.

Projektowana regulacja szczególnie istotne znaczenie będzie mieć dla funkcjonowania sądów cywilnych i gospodarczych.

3. Konsultacje.

Projekt ustawy, jeszcze w fazie opracowywania – był konsultowany z organizacjami gospodarczymi i zawodowymi.

Ze względu na nieograniczony krąg adresatów ustawy, wyczerpanie w toku konsultacji listy podmiotów, które są zainteresowane projektem, nie będzie możliwe.

Poza uzgodnieniami resortowymi projekt został skierowany do konsultacji w Krajowej Radzie Sądownictwa w Sądzie Najwyższym oraz do samorządów zawodów prawniczych (adwokatów, radców prawnych), a także innych organizacji zawodowych, gospodarczych i stowarzyszeń (Krajowa Izba Gospodarcza, Konfederacja Pracodawców Prywatnych, Związek Pracodawców Business Centre Club, Polskie Stowarzyszenie Sądów Polubownych).

W trakcie konsultacji uwzględniona została uwaga zgłoszona przez Polskie Stowarzyszenie Sądownictwa Polubownego co znalazło wyraz w dostosowaniu projektu ustawy do rozwiązań przyjętych w ustawie modelowej (UNCITRAL).

Nie zostały natomiast uwzględnione uwagi do projektowanej nowelizacji, które zgłosiło Prezydium Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej. Propozycje o charakterze szczegółowym ocenione zostały jako bezzasadne. Uwaga generalna dotycząca sposobu regulacji problematyki sądownictwa polubownego w drodze odrębnej ustawy oceniona została negatywnie dlatego, że zamieszczenie przepisów regulujących sądownictwo polubowne w Kodeksie postępowania cywilnego uzasadnione jest ścisłym związkiem tej instytucji z sądami państwowymi. W szczególności w sprawach przekazanych sądom polubownym sądy państwowe mogą podejmować szereg czynności. Umieszczenie tych spraw poza Kodeksem postępowania cywilnego rozbijałoby więc jedność postępowania i byłoby również sprzeczne z krajową kulturą prawną i tradycją, według której postępowania sądowe są regulowane w kodeksach.

Za kodeksową regulacją sądownictwa polubownego przemawiają też argumenty natury prawno-porównawczej. W państwach, w których postępowanie cywilne jest skodyfikowane przepisy o sądzie polubownym zamieszczone są w kodeksach postępowania cywilnego, tak jak w ustawodawstwie francuskim, niemieckim czy holenderskim.

4. Skutki społeczno-gospodarcze oraz finansowe ustawy.

Wprowadzenie w życie nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego dotyczącej sądów polubownych powinno w sposób pośredni wpłynąć pozytywnie na rynek pracy, konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki oraz rozwój regionalny.

W dłuższej perspektywie czasowej wprowadzenie regulacji, która będzie lepiej pełniła funkcję alternatywnego sposobu rozpoznawania sporów cywilnych, przyczyni się do szybszego i skuteczniejszego dochodzenia roszczeń, a tym samym podniesienia zaufania do prawa i wymiaru sprawiedliwości oraz zwiększenia pewności obrotu.

Będzie również czynnikiem sprzyjającym rozwojowi społeczno-gospodarczemu przy założeniu zachowania kontroli sądów państwowych, nad wyrokami sądów polubownych i ugodami zawieranymi przed takimi sądami..

Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążeń dla budżetu państwa.

Ustawa nie powinna również zmniejszyć wpływów z tytułu opłat sądowych, a przynajmniej winny one zostać zrekompensowane oszczędnościami w zakresie wydatków i korzyściami niewymiernymi wynikającymi z umożliwienia zainteresowanym korzystania z sądownictwa polubownego w jak najszerszym stopniu.

Materia projektowanej ustawy leży poza zakresem spraw normowanych przez prawo Unii Europejskiej, choć główne cele jakim służy ustawa – dostosowanie do potrzeb współczesnego obrotu cywilnoprawnego, który w szerokim zakresie ma międzynarodowy charakter – mają istotne znaczenie dla oceny, dostosowania polskiego systemu prawnego do rozwiązań europejskich.